

اشارات در طریقه بر حدیقه سنایی

رضا دهمرده^۱، محمد دهمرده^۲، ابوالفضل دهمرده^۳

۱- دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بیرجند

۲- دانشجوی کارشناسی دانشگاه فرهنگیان شهید مطهری شیراز

۳- دانش آموز پایه دوازدهم دبیرستان غیر انتفاعی راه هدایت زاهدان

چکیده

سنایی نخستین شاعری است که از شعر به عنوان کارآمدترین، مؤثرترین و ماندگارترین ابزار جهت تعلیم عرفان، بیان احوال عارفانه و اطوار پیچیده عشق استفاده کرده است. بدون تردید سنایی از تأثیرگذارترین شاعران فارسی نیز هست. در تغییر سبک شعر، تحول مضامین و مفاهیم آن و دگرگونی در قالب های شعر فارسی نقش بسزایی دارد. دکتر شفیعی برای سنایی سه شخصیت بسیار متفاوت قائل است: اول سنائی مداح و هجاگوی و این را بعد تاریکی وجود او می داند. دوم سنائی واعظ و ناقد اجتماعی و این را مدار خاکستری وجود او می نامد. سوم سنائی قلندر و عاشق و این را قطب روشن وجود سنائی بر می شمارد. زندگی سنایی را در تاریخ ادبیات هم به دو دوره تقسیم کرده اند: دوره بی که در غفلت بود و به مداحی می گذراند و دوره دوم که دوره تنبّه او و توجه به عوالم عارفانه است. از این روی سنایی تغزل و مدح هم دارد که عمدتاً متعلق به دوره اول زندگی اوست، اما در دوره دوم که با تصوف آشنایی حاصل کرد تمام هم خود را مصروف به وارد کردن آن معانی در شعر ساخت. سنایی نسبت به دوره خود همچنانکه از جنبه های معنوی و توجه به جلوه های عالی عرفان، سبکی تازه و خاص خود دارد، از نظر آوردن ردیف های طولانی و عجیب، بخصوص در غزلهایش، سرمشقی است برای آیندگان بخصوص شاعران متصوف و عرفان سرای مانند عطار و مولانا، و شخصیت او از این نظر هم کاملاً جنبه استثنائی دارد؛ در این مقاله به اشارات در طریقه بر حدیقه سنایی پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: اشارات، آیات قرآن، دیوان سنایی